

Mannerheimin Lastensuojeluliiton lausunto

Sosiaali- ja terveysministerin järjestämä kuulemistilaisuus perhevapaista 25.2.2020

Perhevapaatyöryhmän valmisteleva pohjamalli vanhempainpäiväraahajärjestelmän uudistamiseksi

Nykytila (105+54+158 arkipäivää):

Vanhempainpäivärahoihin kuuluvat äitiysraha, isyysraha ja vanhempainraha. Vanhempainpäivärahoja ovat myös erityisäitiysraha ja osittainen vanhempainraha, joihin ei kuulemistilaisuuden ennakkomateriaalin perusteella olla tekemässä muutoksia. Tällä hetkellä äitiysvapaan ajalta maksetaan äitiysrahaa 105 arkipäivää. Isyysvapaan ajalta maksetaan isyysrahaa 54 arkipäivää, josta enintään 18 arkipäivää isä voi olla kotona äidin kanssa samaan aikaan. Vanhempainvapaa alkaa äitiysvapaan jälkeen. Vanhempainvapaalle voi jäädä joko äiti tai isä, tai vanhemmat voivat olla vapaalla vuorotellen. Vanhempainvapaan ajalta maksetaan vanhempainrahaa 158 arkipäivää.

Työryhmän pohjamalli (noin 25+164+164 arkipäivää):

Perhevapaatyöryhmä on valmistelevat alustavan mallin nykyisen vanhempainpäiväraahajärjestelmän uudistamiseksi. Mallissa vanhempainpäivärahopäivien kokonaispituus kasvaisi hieman (raskaana olevalle vanhemmalle noin kuukauden jakso ennen syntymää ja molemmille vanhemmille vanhempainrahakausi 164+164 arkipäivää). Molemmat vanhemmat saisivat yhtä suuren kiintiön, joka olisi 164 päivärahopäivää. Omasta kiintiöstä voisi luovuttaa toiselle vanhemmalle 69 päivää. Molemmat vanhemmat voisivat käyttää vanhempainpäivärahaa joustavasti siihen saakka, kun lapsi täyttää kaksi vuotta. Yksinhuoltaja saisi käyttöönsä molempien vanhempien päivärahakiintiön. Biologisen ja adoptiolapsen vanhemmat saisivat saman määrän vanhempainpäivärahopäiviä.

MLL kannattaa työryhmän mallin ottamista jatkovalmistelun lähtökohdaksi

Työryhmän malli tarjoaa Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) mielestä hyvän lähtökohdan perhevapaiden uudistamisen pohjaksi. Ehdotettu malli tukee MLL:n tavoitteita vanhempainpäivärahakauden pidentämisestä, perheiden monimuotoisuuden huomioimisesta ja vapaiden käyttämisen joustavuuden parantamisesta sekä edistää tasavertaista vanhemmuutta. Työryhmän mallissa ei olla myöskään leikkaamassa kotihoidon tukea. MLL on korostanut, että perhevapaauudistus ei saa olla perheille leikkaus, vaan sen on oltava aidosti parannus. Isien perhevapaiden käytön edistäminen on tärkeä tavoite, mutta uudistuksessa ei saa heikentää lapsen eikä kummankaan vanhemman asemaa.

MLL pitää tärkeänä, että yksinhuoltaja saa ehdotetulla tavalla käyttöönsä molempien vanhempien päivärahakiintiön ja että adoptiolapsen vanhemmat ovat tasa-arvoisessa asemassa biologisten vanhempien kanssa.

Monikkoperheet tulee huomioida vanhempainrahopäivien määrässä lisäpäivillä. Etuuksien sitominen sukupuoleen poistuu, mikä on tärkeää niin tasavertaisen vanhemmuuden kuin sateenkaariperheiden kannalta.

Isien perhevapaiden käyttöä ja tasavertaista vanhemmuutta voidaan vaikuttavimmin edistää juuri ansiosidonnaisen vanhempainpäiväraha-ajan pidentämisellä. Jos uudistus toteutetaan esitetyllä mallilla, onkin todennäköistä, että isien käyttämä osuus perhevapaista kasvaa merkittävästi.

Tavoitteeksi vanhempainrahan korvaustason parantaminen ja vanhempainraha-ajan pidentäminen 18 kuukauteen

Vanhempainpäivärahojen korvaustaso on Suomessa Pohjoismaiden alhaisin. Päivärahan taso vaikuttaa muun muassa siihen, kuinka isät jäävät perhevapaalle. Perhevapaauudistusta tuleekin jatkaa niin, että vanhempainpäivärahojen korvaustasoa nostetaan. Tällä hetkellä korvaustaso on noin 70 prosenttia työtulosta 38 636 euroon asti (0,7 x vuosityötulo : 300), jonka jälkeisestä palkasta korvaustaso merkittävästi laskee. Myös vähimmäismääriä vanhempainpäivärahoja (tällä hetkellä 28,94 euroa arkipäivältä) tulee nostaa. Pidemmällä aikavälillä vanhempainvapaa- ja -raha-ajaksi tulee pidentää 18 kuukauteen (esimerkiksi niin sanotulla 6+6+6 -mallilla).

Vanhempainvapaan korvaustason parantamisella ja vapaan pidentämisellä isien osuutta perhevapaiden käytöstä voitaisiin saavuttaa Ruotsin taso. Suomessa isät käyttävät tällä hetkellä noin 10 prosenttia vanhempainpäivärahopäivistä, kun Ruotsissa isien osuus on noin 30 prosenttia.

Syntyvyyden raju aleneminen laskee vanhempainpäiväraha-kustannuksia, jotka voidaan käyttää vanhempainpäiväraha-ajan pidentämiseen ja korvaustason nostamiseen. Vuonna 2010 syntyi 60 980 lasta. Vuoden 2010 jälkeen syntyneiden lasten määrä on pienentynyt joka vuosi. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan vuonna 2019 syntyi 45 597 lasta. Tämä on 25,2 % vähemmän kuin vuonna 2010.

Kotihoidon tuen vaikutusta työllisyyteen on liioiteltu

Hoitovapaa ja sen ajalta maksettava kotihoidon tuki on Suomessa ollut suosittu vaihtoehto lapsen hoidon järjestämiseksi vanhempainvapaan jälkeen. Kotihoidon tukea on arvosteltu siitä, että se alentaisi merkittävästi äitien työllisyyttä.

Kotihoidon tuen vaikutusta työllisyyteen on liioiteltu. Kotihoidon tuen käyttö on viime vuosien aikana selvästi vähentynyt. Kotihoidon tuen piirissä oli 9 kk – 2-vuotiaista lapsista 58 % vuonna 2000. Vuonna 2018 osuus oli enää 43,9 %. Kotihoidon tukikaudet ovat lyhentyneet ja valtaosa perheistä käyttää kotihoidon tukea korkeintaan 12 kuukautta. Suomessa äitien työllisyysaste nousee erittäin korkeaksi perheen pikkulapsivaiheen jälkeen. Äitien, joiden nuorin lapsi oli 3-6-vuotias, työllisyysaste oli 83,5 % vuonna 2018. Äitien, joiden nuorin lapsi oli 7-17-vuotias, työllisyysaste oli 89,1 %. Lapsettomien naisten työllisyysaste oli 78,5 % ja lapsettomien miesten 77,1 %. Lisäksi on syytä huomata, että sekä äidit että isät ovat Suomessa pääosin kokopäivätyössä, joten lasten vanhempien kokonaistyöpanos on Suomessa kansainvälisesti vertaillen erittäin korkea.

Äideiltä, jotka käyttävät pitkään kotihoidon tukea, puuttuu usein työpaikka, johon palata. Heiltä puuttuu myös muita äitejä useammin perusasteen jälkeinen koulutus. Pitkään kotihoidon tukea käyttävien äitien työllisyyttä voitaisiin parhaiten edistää tarjoamalla heille joustavat mahdollisuudet kouluttautua. Erityisesti toisen asteen ammatillisen koulutuksen tulee olla helposti saatavilla.

MLL toteaa, että työllisyysaste on yksi perhevapaaudistuksessa huomioon otettavista tekijöistä, mutta se ei voi olla ensisijainen. Lapsen etu on tärkein näkökohta lapsia koskevissa ratkaisuissa. Lapsen etu muodostuu lapsen oikeuksien ja tarpeiden kokonaisuudesta. Perheiden ja lasten tilanteet ja tuen tarpeet ovat yksilöllisiä, joten hyvä perhevapaaajärjestelmä on joustava. Joillekin lapsille pitempi kotonaolo sopii paremmin, toisille taas aikaisempi siirtyminen varhaiskasvatuspalveluihin on parempi vaihtoehto.

Helsingissä 25.2.2020

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

Milla Kalliomaa
pääsihteeri

Esa Iivonen
johtava asiantuntija